

Groddjur och fladdermöss i Djupedalsäng, Härryda kommun

2021-06-03

Fördjupad artinventering

Uppdragsgivare

Härryda kommun

Uppdragsgivarens kontaktperson

Anna Sofia Wannerskog

Tel. 031-724 88 39

anna.wannerskog@harryda.se

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektansvarig: Johan Svedholm

Tel. 010-220 12 17

johan.svedholm@naturcentrum.se

Fältarbete och rapport: Johan Svedholm (groddjur) och Johan Ahlén (fladdermöss)

Intern granskning: Petter Bohman

Kartmaterial

Kartmaterial från Lantmäteriet ©.

Omslagsbild

Vanlig groda under nattlig lek i småvatten 4.

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits i samband med inventeringen.

Denna rapport bör citeras: Svedholm, J. & Ahlén, J. 2021. Groddjur och fladdermöss i Djupedalsäng, Härryda kommun. Naturcentrum AB, PDF-rapport till Härryda kommun.

Innehåll

INNEHÅLL	3
SAMMANFATTNING.....	4
GRODDJUR	4
FLADDERMÖSS	4
GENOMFÖRANDE	5
UPPDRAG/BAKGRUND	5
METODIK	6
<i>Groddjur</i>	6
<i>Fladdermöss</i>	7
RESULTAT	7
BESKRIVNING AV OMRÅDET.....	7
GRODDJUR	7
<i>Småvatten inom planområdet</i>	8
<i>Småvatten utanför planområdet</i>	9
<i>Övervintringsmiljöer</i>	10
BEDÖMNING.....	11
FÖRSLAG PÅ SKYDDS- OCH KOMPENSATIONSÅTGÄRDER	11
<i>Skyddsåtgärder</i>	11
<i>Kompensationsåtgärder</i>	12
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR FLADDERMÖSS	12
<i>Fladdermössens användning av landskapet</i>	12
<i>Området vid Furuhällsskolan/Djupedal</i>	13
RAMSARKONVENTIONEN	13
REFERENSER.....	14

Sammanfattning

En inventering av groddjur samt en bedömning av förutsättningar för fladdermöss har genomförts på del av Hulebäck 1:34 m fl fastigheter i Härryda kommun.

Groddjur

Två möjliga reproduktionsmiljöer identifierades inom planområdet. Ingen av dem bedömdes som särskilt lämplig, och inga groddjur påträffades. I anslutning till planområdet identifierades ytterligare två möjliga reproduktionsmiljöer varav den ena saknade groddjur och bedömdes hysa låga värden för sådana. I den andra, ett grenat dike nordväst om planområdet, påträffades ett flertal lekande vanliga grodor, och diket bedöms ha höga värden för vanlig groda men låga värden för övriga groddjur. Av övervintringsmiljöer påträffades två möjliga, men inte särskilt lämpliga, sådana i form av högar med ris och bråte i planområdets västligaste del.

Kompensationsåtgärder bedöms inte behövas vid genomförande av detaljplanen, men som skyddsåtgärder föreslås att diket nära planområdet skyddas mot eventuell påverkan under anläggningsfasen, exempelvis genom att lämna en skyddszon, samt att rishögarna inom planområdet inte tas bort under grodors övervintringsperiod i november – mars.

Fladdermöss

Området bedöms inte ha några särskilda förutsättningar för fladdermöss utöver de som finns i vilket annat landskap som helst. Säkerligen kan fladdermöss observeras i området från tid till annan, men det finns inga särskilda skäl att anta att det skulle kunna finnas kolonier, övervintringsplatser, platser som används på våren etc. Generella naturvårdshänsyn bör kunna vara tillräckliga för att tillgodose de värden för fladdermöss som finns i detta område.

Genomförande

Uppdrag/bakgrund

På uppdrag av Härryda kommun har Naturcentrum AB utfört en fördjupad artinventering av groddjur samt en bedömning av förutsättningar för fladdermöss på del av Hulebäck 1:34 och intilliggande fastigheter i Djupedalsäng, Mölnlycke, Härryda kommun. Utredningen ska användas som underlag till detaljplan.

I resultatet av tidigare utförd naturvärdesinventering av större delen av området (Björk 2019) nämns ingenting om våtmarker eller andra eventuellt lämpliga reproduktionsmiljöer för groddjur, dock finns fynd av grodrom och yngel i närheten av inventeringsområdet enligt Artportalen. Därför har planområdet samt dess närmaste omgivning genomsökts efter lämpliga reproduktionsmiljöer. Där sådana har hittats har dessa undersökts, groddjur har eftersökts och övervintringsmiljöer i närheten av småvattnen har bedömts. Vidare har en bedömning gjorts huruvida skydds- och/eller kompensationsåtgärder behövs, på grund av detaljplanens påverkan på groddjursmiljöer tagits fram. Sådana åtgärder har vid behov tagits fram.

Av de groddjur som kan förekomma i området är åkergroda och större vattensalamander fridlysta enligt artskyddsförordningen 4 §, vilket innebär att det är förbjudet att: *1. avsiktligt fånga eller döda djur, 2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, 3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och 4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsen.* Vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander är fridlysta enligt artskyddsförordningen 6 §, vilket innebär att det är förbjudet att: *1: döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och 2. ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.* Skillnaden mellan paragraferna är alltså i stort sett att det enligt 6 § är förbjudet att direkt skada eller döda djur, medan 4 § även förbjuder negativ påverkan på lekvatten och övervintringsmiljöer.

Någon fladdermusinventering har inte genomförts, men en bedömning av området värden och potential som fladdermusbiotop, samt en bedömning av huruvida en fladdermusinventering bör genomföras i området under lämplig säsong har gjorts.

Eftersom en fråga dykt upp om huruvida detaljplanen på något sätt ligger i konflikt med Ramsarkonventionen har en bedömning gjorts även angående detta.

Metodik

Groddjur

Grodsäsongen 2021 var besvärlig med länge kvarvarande is och snö följt av en kort värmeperiod i månadsskiftet mars-april då grodlek kom igång på många ställen i Västsverige. Därefter följde en lång period med kallt och ostadigt väder vilket gjorde att leken i stort sett upphörde för att sedan delvis återupptas under andra halvan av april. Inventeringsområdet besöktes dagtid den 1 april för en första kontroll av potentiella lekvatten samt undersökning av omgivande terräng. Ett nattbesök med genomlysning av småvattnen gjordes natten den 19-20 april, med fokus på lekande grodor och salamandrar. Vissa iakttagelser gjordes även vid besök i samband med fladdermusbedömning den 29 april.

Figur 1. Planområdet och inventeringsområdet.

Inventeringen har i huvudsak utförts enligt Naturvårdsverkets rekommenderade metoder för större vattensalamander, främst metoden ”Visuell observation med hjälp av lampa”, vilken fungerar utmärkt även för övriga groddjur. Den innebär att strandzonen genomlysas nattetid under arternas lekperiod i april-maj med kraftig lampa. Vid långsam vandring längs strandlinjen görs uppehåll var femte meter varvid strandzonen genomlysas grundligt under 30 sekunder (Malmgren m fl 2005). Eftersom det i det aktuella fallet rör sig om små vattensamlingar och smala diken har i praktiken allt vatten inom verksamhetsområdet genomlysts grundligt. Lysningen har kombinerats med lyssning efter spelande grodor samt visuell observation och slumpvis hävning i vattnen dagtid. Alla groddjur som stöttes på noterades. Förekomst av goda övervintringsmiljöer, exempelvis i form av stenmurar, rösen, timmertravar och rishögar i inventeringsområdet har karterats.

Fladdermöss

En bedömning av inventeringsområdets förutsättningar för fladdermöss gjordes med ett fältbesök dagtid i april 2021 samt orientering om kringliggande områdets kvaliteter med hjälp av ortofoto. Bedömaren har också relativt god lokalkännedom om naturen i och kring Mölnlycke efter uppdrag under många år i trakten.

Resultat

Beskrivning av området

Inventeringsområdet utgörs av detaljplanområdet samt intilliggande terräng (figur 1). Inventeringsområdet består i huvudsak av en grusbelagd fotbollsplan och omgivande yngre – medelålders tall- och björkdominerad skog med inslag av enstaka äldre träd. Området utnyttjas i hög grad av elever från intilliggande skolor och är därför ställvis utsatt för mer eller mindre hårt markslitage. I nordöstra delen, utanför planområdet, finns ett medelstort grenat dike. Inventeringsområdet omges i huvudsak av villabebyggelse och skolbyggnader/skolgård, i nordost finns dock ett område bestående av utdikad, tallbevuxen mosse.

Groddjur

Två potentiella reproduktionsmiljöer identifierades inom planområdet, och ytterligare två utanför planområdet men inom inventeringsområdet (figur 2).

Figur 2. Identifierade reproduktionsmiljöer för groddjur.

Småvatten inom planområdet

Småvatten 1

Liten, måttligt solexponerad vattensamling intill en gångväg. Vegetationen på botten och i kanterna består av gräs och tåg och bottensubstratet i övrigt utgörs av lövförna. En del död ved finns i pölen. Vattendjupet var vid första besöket max 2 dm. Vid nattbesöket den 19-20 april hade vattennivån sjunkit väsentligt och den 29 april var vattensamlingen så gott som helt uttorkad. Småvattnet bedöms således inte vara permanent utom möjligen under mycket regnrika år. Inga groddjur påträffades och småvattnet bedöms hysa låga värden för groddjur.

Figur 3. Småvatten 1 utgörs av en liten vattensamling.

Småvatten 2

Liten, långsträckt, väl beskuggad vattensamling i yngre tallskog. Utgör möjligen en del av ett gammalt dike. Vattensamlingen är helt vegetationsfri och bottensubstratet utgörs av barrförna. Vattendjupet var den 1 april endast någon dm, och den 29 april var vattensamlingen helt uttorkad och bedöms därför inte vara permanent. Inga groddjur påträffades och småvattnet bedöms hysa låga värden för groddjur.

Figur 4. Småvatten 2 är en liten och smal vattensamling

Småvatten utanför planområdet

Småvatten 3

Liten vattensamling, uppdämd mot en bergklack i gles tallskog med mycket hårt markslitage på grund av lekande skolbarn. Vattensamlingen är helt vegetationsfri och bottenstratet utgörs av berg, rötter och detritus. Vattendjupet var ca 1,5 dm den 1 april men vid nattbesöket den 19-20 april var vattensamlingen helt uttorkad och småvattnet bedöms därför inte vara permanent. Inga groddjur noterades och småvattnet bedöms hysa låga värden för groddjur.

Figur 5. Småvatten 3 är en vegetationsfri vattensamling.

Småvatten 4

Småvatten 4 är ett grenat dike med långsamflytande – stillastående vatten. Diket är 1-2 m brett och upp till 3 dm djupt, måttligt-väl beskuggat och så gott som vegetationsfritt. Bottensubstratet utgörs av rötter och detritus. Diket bedöms vara permanent vattenhållande utom möjligen under extrema torrperioder. Vid dagbesöket den 1 april hittades en romklump som bedömdes vara vanlig groda i dikets västligaste del, och i östligaste delen av diket sågs två par av vanlig groda i amplexus (parningsomfamning). Vid nattbesöket den 19-20 april hade leken kommit igång ordentligt och då noterades ett stort antal, uppskattningsvis runt 200 individer, av lekande vanlig groda samt gott om romklumpar. Småvattnet bedöms därför vara en viktig reproduktionsmiljö av stor betydelse för vanlig groda, men av föga betydelse för andra groddjursarter.

Figur 6. Småvatten 4 utgörs av ett dike i skogsmark.

Övervintringsmiljöer

Tillgången på övervintringsmiljöer inom inventeringsområdet är begränsad, men i den västligaste delen identifierades ett par potentiella övervintringsmiljöer i form av högar med ris, sten och bråte (figur 2). Dessa är belägna ca 200 m från den identifierade reproduktionsmiljön (småvatten 4), och det är kanske mer sannolikt att de flesta grodor övervintrar i skogsområdet i anslutning till detta, utanför inventeringsområdet. En del grodor kan möjligen också övervintra på botten i småvatten 4.

Figur 7. Möjlig övervintringsmiljö, rishög i områdets västra del.

Bedömning

Inom planområdet hittades två, icke-permanenta småvatten vilka båda bedömdes ha låga värden för groddjur. Dessa utnyttjas sannolikt endast i undantagsfall som reproduktionsmiljöer. Inom inventeringsområdet men utanför planområdet tillkommer ytterligare ett småvatten med låga värden, samt ett dike (småvatten 4) som bedöms hysa höga värden för vanlig groda. Vanlig groda är fridlyst enligt artskyddsförordningen 6 §, vilket innebär att det är förbjudet att: *1. döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och 2. ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.* Av övervintringsmiljöer finns två potentiella, men inte särskilt lämpliga, sådana i form av högar med ris och bråte i planområdets västligaste del.

Förslag på skydds- och kompensationsåtgärder

Skyddsåtgärder

Inom planområdet finns inga reproduktionsmiljöer för groddjur, men planområdet gränsar till den södergående armen av småvatten 4. Åtgärder bör därför vidtagas så att inte detta påverkas av maskinkörning eller andra åtgärder som kan skapa grumling eller annan negativ påverkan på vattenmiljön, i synnerhet under grodors reproduktions- och yngeltid i mars - juli. En trädrådå längs diket kan med fördel lämnas som skyddszon. För att undvika att eventuella övervintrande grodor dödas bör rishögarna lämnas ifred under perioden november – mars.

Kompensationsåtgärder

Bedömningen är att detaljplanen kommer att ha en obefintlig påverkan på området population av vanlig groda, förutsatt att ovanstående skyddsåtgärder vidtas. Det finns därför inget behov av särskilda kompensationsåtgärder. Däremot rekommenderas, inte bara för övervintrande grodors skull utan för biologisk mångfald över huvud taget, att träd som avverkas i samband med genomförandet av detaljplanen kan läggas upp i travar som biodepåer i de områden som avsetts som naturområden, eller på intilliggande naturmark.

Förutsättningar för fladdermöss

Fladdermössens användning av landskapet

För att bedöma ett områdes förutsättningar för fladdermöss måste man ha med sig hur landskapet används av fladdermöss under alla delar av året. Eftersom fladdermöss åtminstone vid något tillfälle uppehåller sig på väldigt många platser och i väldigt många biotoper måste man ha fokus på vilka faktorer som är viktiga för deras fortlevnad.

Vintern tillbringas i dvala i utrymmen som är lagom svala, men inte för kalla, tillräckligt fuktiga och dragfria. Detta innebär att man ofta kan se dem i till exempel jordkällare, grottor och gruvor. Rimligen finns dock det stora flertalet individer i naturligt blockig mark och småskrymslen i till exempel stenmurar och andra konstruktioner. Flera arter flyttar antingen kort eller långt, till exempel ner till kontinenten.

På våren uppsöks ofta områden med särskilt hög insektskoncentration, till exempel vid sjöstränder, där de äter upp sig efter vintern. Under sommaren bildar honorna kolonier medan hanarna ibland drar runt ensamma eller håller ihop i smågrupper. Både honkolonier och hantillhåll skiftar ofta under säsongen och en koloni kan finnas i ett träd en vecka och återfinnas en god bit bort under nästa. Särskilt honkoloniernas placering är beroende av att det på rimligt avstånd finns tillgång till goda jaktmarker, så att jakten kan bedrivas tillräckligt effektivt för att det ska vara möjligt att föda upp ungar.

Under hösten sker parning, för vissa arter i anslutning till övervintringsplatser och för vissa på särskilda lekplatser, till exempel håller hanar hos vissa arter till i en hålighet i till exempel ett träd där de lockar på honor. Under höstarna hör man gott om sociala läten, ibland kan de till och med karaktäriseras som sång, lite som hos fåglar.

Områden som används på dessa sätt av fladdermössen har betydelse för fladdermöss. Omvänt, om dessa kvaliteter inte finns, så är betydelsen sannolikt begränsad. Man bör ha med sig att fladdermöss, kan påträffas tillfälligt jagande eller passerande i pendlingsflykt till sina jaktmarker i väldigt många miljöer, alltså även sådana som inte är viktiga för dem.

Området vid Furuhällsskolan/Djupedal

Det aktuella inventeringsområdet består av:

1. Hällmark med gles tallskog närmast söder om Furuhällsskolan. Denna innehåller en del glesare partier där till exempel nordfladdermus och dvärgpipistrell skulle kunna jaga, men platsen är sannolikt inte särskilt rik på lämpliga bytesdjur. Någon hållighet finns säkert i något av träden, men det är generellt ont om lämpliga utrymmen för kolonier.
2. Söder och väster om fotbollsplanen finns björkdominerad skog. Dessa ytor är lite fuktigare, vilket kan göra att det är lite bättre med insekter än i området ovan. Dock är träden fortfarande för unga och hålligheterna för få för att det ska finnas några särskilda förutsättningar för fladdermöss.
3. Fotbollsplanen. Denna miljö är naturligtvis helt öppen och kan säkerligen besökas av jagande fladdermöss under vissa delar av lämpliga nätter, men den utgör sannolikt inte någon mer värdefull jaktmark.
4. Tallskog öster och norr om fotbollsplanen. Här är marken fuktigare och några diken genomkorsar området. Även här är träden för unga och skogen för trivial för att man ska ha skäl att misstänka några särskilda värden för fladdermöss.

Generellt har alltså området inga särskilda förutsättningar för fladdermöss utöver de som finns i vilket annat landskap som helst utom möjligen helt öppen slättbygd eller havsstränder. Säkerligen kan fladdermöss observeras i området från tid till annan, men det finns inga särskilda skäl att anta att det skulle kunna finnas kolonier, övervintringsplatser, platser som används på våren etc. Generella naturvårdshänsyn bör kunna vara tillräckliga för att tillgodose de värden för fladdermöss som finns i detta område. Exempel på sådana hänsyn skulle kunna vara att ta vara på eller nyskapa öppet vatten eller våtmark, spara de äldsta träden, se till att det finns brynmiljöer och ytor med olika krontäckning, alltifrån relativt öppet till mer slutet.

Ramsarkonventionen

Ramsarkonventionen är en global naturvårdskonvention om våtmarker av internationell betydelse, i synnerhet som livsmiljö för våtmarksfåglar. Konventionen trädde i kraft 1975 och är ratificerad av Sverige (Sveriges överenskommelser med främmande makter 1975). Konventionen går i huvudsak ut på att varje medlemsland åtar sig att utse och bevara minst ett område av internationell betydelse (Ramsarområde). Inventeringsområdets geografiskt närmaste Ramsarområden är Nordre älvs estuarium (Göteborg/Kungälv), Stigfjorden (Orust/Tjörn), Getterön (Varberg) och Dättern (Vänersborg/Grästorps). Detaljplanen bedöms därför inte ha någon inverkan på, eller på något sätt stå i konflikt med Ramsarkonventionen.

Referenser

Björk, A. 2019. *Naturvärdesinventering inom del av fastigheten Hulebäck 1:34, Mölnlycke*. Jordnära Miljökonsult AB.

Malmgren, J., Gustafson, D., Journath Pettersson, C., Grandin, U. & Rygne, H. 2005. *Inventering och övervakning av större vattensalamander*. Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket. 2009. *Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 - fridlysning och dispenser*. Naturvårdsverket handbok 2009:2. Stockholm.

Sveriges överenskommelser med främmande makter 1975. Nr 76 – *Konvention om våtmarker av internationell betydelse i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar. Ramsar den 2 februari 1971*. SÖ 1975: 76.